

Н. І. Бернадська

Пастораль

ПАСТОРАЛЬ (франц. *pastorale*, від латинського *pastoralis* — пастуший). У широкому значенні П. — твори 14—18 ст. різних жанрів (еклога, поема, ліричний вірш, роман, повість, драма), присвячені опису ідилічного пастушого життя на тлі чудової незайманої природи, що протиставляється розбещеному місту. У вужчому розумінні — певний конкретно-історичний різновид пастушої поезії (16—17 ст.). Предтеча П. — антична буколічна поезія, у якій оспівувалося сільське життя як антитеза до переваг цивілізації. Їх об'єднує стилізація під простоту й безпосередність зображення, однак ці ознаки більш яскраво виражені у П. Найвідоміший представник цього жанру — давньогрецький поет Теокрит (3 ст. до н. е.). Саме він увів у П. основні його маркери — поетизація природи й життя далеко від цивілізації, пастуші розваги, зокрема гра на сопілці, волинці, ріжку, безтурботні співи, вигадав низку персонажів — пастухів і пастушок, які будуть виринати у П. наступних століть, — Дафніс, Хлоя, Корідон, Тірчис та ін. Еллінський письменник Лонг (роман «Дафніс і Хлоя»), ідеалізуючи життя серед природи, збагатив твори цього жанру любовною темою. У західноєвропейських літературах доби Середньовіччя П. практично не зустрічається, однак простежуються її окремі мотиви, наприклад, зображення пастуха як мудрого вчителя життя, який у деяких творах сакралізувався, ототожнюючись із Христом, а прекрасної пастушки як ідеалу чистоти й цнотливості. У 15—17 ст. цей жанр досяг вершини розквіту у творах італійського письменника Т. Тассо, англійського поета Е. Спенсера, паризької літературної групи «Плеяда». У добу Відродження пасторальність помітна у структурі багатьох жанрів, зокрема у творах В. Шекспіра, Л. де Веґи, М. де Сервантеса та ін. У 17 ст. жанр вичерпав свої можливості, натомість з'явилися пародії на цю форму, наприклад, «Вівчарський тиждень» Дж. Ґея (1714). Водночас мотив усамітненого життя на лоні природи не зникає, а набуває нового змісту — пастухи і пастушки переживають витончені почуття, галантно дискутують серед майстерно декорованих картин природи. У 18—19 ст. мотиви ідилічного життя на тлі природи відродилися у французьких пасторальних романах («Поль і Вірджіні» Б. де Сен-П'єра, «Галатея» Ж.-П. Флоріана та ін.), у 19 ст. — у жанрі елегійних плачів («Адонаїс» П.-Б. Шеллі, 1821; «Тірчис» М. Арнольда, 1867). У літературі класицизму П. не відповідав його раціональним приписам, зокрема стосовно змісту, тому занепав. Відновлення інтересу до цього жанру помітне в літературі [модернізму](#), особливо в поетиці романів, позначеній пасторальністю («Чарівна гора» Т. Манна, «Шум прибою» Ю. Місіми, «Снігова країна» Я.

Кавабати, «Волхв» Дж. Фаулза). Іронічна розбіжність між авторською настановою на пасторальність і змістом творів помітна у текстах «Пасторалі» Л. Араґона, «Пастораль ХХ сторіччя» Л. Костенко, «Американська пастораль» Ф. Рота, «Пастораль 1943» В. Затулівітра. Відгук пасторальних мотивів звучить в окремих творах Ф. Прокоповича, в таких рядках Г. Сковороди («А коли зійшла денниця, / То прокинулася птиця, / Музика звучить навкруг, у повітрі шум і рух! Тільки сонце визирає — / Вівчар вівці виганяє, / На сопілочку свою котить трелі по гаю»). Однак в українській літературі цей жанр не мав поширення.

Бібліографічний опис:

Пастораль / Н. І. Бернадська // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-881828>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).